

UDVALGET FOR
**socialøkonomiske
virksomheder**

Appendiks 3

INTERNATIONALE ERFARINGER OM SOCIALØKONOMI

September 2013

Indholdsfortegnelse

Introduktion	3
Resumé	4
Landegennemgang	6
Australien	7
Belgien	9
Canada	11
Finland	13
Frankrig	15
Italien	16
Nederlandene	18
Norge	19
Spanien	21
Storbritannien	23
Sverige	27
Tyskland	29
USA	30
EU	32
OECD	35
Socialt entreprenørskab på verdens førende uddannelsesinstitutioner	36

1. Introduktion

Dette appendiks indeholder en oversigt over en række lande og to internationale organisationer, hvor der er blevet taget politiske tiltag i forhold til socialøkonomiske virksomheder. Landene er udvalgt ud fra, at de er sammenlignelige med Danmark, og at de politisk har arbejdet med socialøkonomi. Informationerne i bilaget baserer sig på offentligt tilgængelige kilder. Der er foretaget en vurdering af relevans, hvor der er lagt vægt på fortrinsvis større satsninger fra staternes og de internationale organisationers side.

Udover de enkelte lande findes der også professionelle og akademiske internationale netværk, som fokuserer på udvikling og promovning af det socialøkonomiske felt. Her kan blandt andre nævnes EMES, ENSIE og Ashoka. Disse er ikke en del af appendikset, da der alene er undersøgt politiske tiltag i specifikke lande samt i EU og OECD.

Udover disse netværk findes der også en række førende udenlandske uddannelsesinstitutioner, der har fokus på uddannelse af sociale entreprenører. Uddannelsesinstitutionerne vil kort blive berørt i de enkelte afsnit, og i sidste del af appendikset er der en samlet oversigt over de 20 førende universiteter og business schools ifølge henholdsvis QS World University Ranking 2012 og Financial Times opgørelse fra 2012.

2. Resumé

Kortlægningen viser overordnet, at mange lande og internationale organisationer verden over har sat politik fokus på at styrke den socialøkonomiske sektor.

Størstedelen af de undersøgte lande har implementeret en form for selskabslovgivning for socialøkonomiske virksomheder. Det kan siges, at formålet med at regulere de socialøkonomiske virksomheder er at skabe ens rammer og identitet for den socialøkonomiske sektor. Mere konkret kan man se, at flere lande har introduceret enten registreringsformer, selskabsformer og/eller kooperativformer for socialøkonomiske virksomheder.

Internationalt er der blevet taget flere initiativer til at gøre adgangen til kapital lettere for de socialøkonomiske virksomheder. Storbritannien har lanceret tiltag – af såvel offentlig som privat karakter – som har til formål at udvikle det sociale investeringsmarked i landet. I Australien har den føderale regering stillet midler til rådighed til offentlig-private investeringsfonde til investering i socialøkonomiske virksomheder. Endelig har USA etableret en offentlig-social fond.

For at øge kendskabet til de socialøkonomiske virksomheder har de fleste lande gjort en særlig indsats, fx gennem oplysningskampagner, mærkningsordninger eller uddeling af priser. Eksempelvis har Finland, Storbritannien og Sverige gennemført målrettede oplysningskampagner for at udbrede og styrke kendskabet til socialøkonomiske virksomheder. I Sverige har denne indsats medført en markant stigning i offentlighedens viden om sektoren.

For at styrke kompetencerne iblandt socialøkonomiske iværksættere har størstedelen af de undersøgte lande en eller flere uddannelsesinstitutioner, som har sat fokus på socialt entreprenørskab og socialøkonomiske virksomheder. Dette kan være igennem valgfag på uddannelsesinstitutionerne eller hele uddannelser med fokus på socialt entreprenørskab. Blandt verdens 20 førende universiteter og 20 førende business schools har størstedelen, især business schools, aktiviteter i forhold til socialt entreprenørskab, eksempelvis undervisning, studenterklubber, konkurrencer eller centre.

I forhold til salg af socialøkonomiske produkter og serviceydelser kan man internationalt se et særligt fokus på salg til den offentlige sektor. Eksempelvis har Nederlandene igangsat et initiativ for at øge det sociale afkast på offentlige indkøb ved at opfordre private leverandører af ydelser og produkter til det offentlige til at ansætte udsatte borgere. Et andet eksempel er Storbritannien, som i 2012 vedtog "the Social Value Act", som opfordrer alle offentlige indkøbere til at integrere sociale hensyn i deres indkøb. Til at støtte implementeringen er der etableret et akademi, som skal udvikle de offentlige indkøberes kompetencer inden for socialt bevidste indkøb.

Tabel 1 viser en oversigt over fordelingen af politiske tiltag rettet mod socialøkonomiske virksomheder i de undersøgte lande.

Tabel 1: Internationale tiltag for socialøkonomiske virksomheder

	Australien	Belgien	Canada	Finland	Frankrig	Italien	Nederlandene	Norge	Spanien	Storbritannien	Sverige	Tyskland	USA	EU	OECD
Overordnet strategi										X	X			X	
Selskabs- eller registreringsform		X	X	X	X	X				X	X		X		
Kontekst	X	X	X	X	X	X			X	X	X	X	X	X	
Kapital	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X	X	X	
Kompetencer	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	
Kunder			X			X	X			X				X	
Kultur	X			X		X		X		X	X		X	X	

Størstedelen af de beskrevne initiativer er endnu ikke evalueret, hvorfor der heller ikke findes effektstudier af disse initiativer.

3. Landegennemgang

Beskrivelsen af de udvalgte lande og organisationer er struktureret i forhold til fem overordnede kategorier:

Kontekst: Refererer til generelle erhvervsmæssige rammevilkår og offentlig regulering, som har betydning for socialøkonomiske virksomheders juridiske eller administrative forhold.

Kapital: Refererer til socialøkonomiske virksomheders ressourcegrundlag, herunder adgang til finansiering og kapital. Eksempelvis adgang til driftsfinansiering, muligheder for at finde risikovillig kapital samt værktøjer til at dokumentere økonomisk såvel som social værdiskabelse overfor investorer.

Kompetencer: Refererer til kvalifikationer i forhold til at etablere, udvikle og drive en socialøkonomisk virksomhed. Eksempelvis adgang til viden og uddannelse indenfor forretningsudvikling og socialøkonomi.

Kunder: Refererer til markedet for socialøkonomiske virksomheder. Eksempelvis muligheder for at afsætte produkter og tjenesteydelser til offentlige og private kunder.

Kultur: Refererer til samfundets generelle viden og kendskab til socialøkonomiske virksomheder. Det inkluderer blandt andet opfattelsen af socialøkonomi og den enkeltes interesse for at etablere socialøkonomiske virksomheder.

Kategorierne har til formål at afdække de forskellige områder, hvor der er blevet gjort en særsilt politisk indsats for socialøkonomiske virksomheder. Når et land har en særlig national strategi for socialøkonomi, er dette også noteret. I de tilfælde, hvor udvalget ikke har identificeret eller fundet information om væsentlige initiativer inden for kategorierne i det enkelte land, er kategorien ikke inkluderet i landegennemgangen.

Australien

Resumé

- Der er en stigende politisk opmærksomhed i Australien på inddragelse af den tredje sektor (herunder civilsamfundet og den socialøkonomiske sektor) i at løse samfundsmæssige udfordringer, især i forhold til miljø og beskæftigelse af udsatte grupper.
- Den australske regering har oprettet flere sociale investeringsfonde sammen med private donorer, og der er taget initiativer inden for netværksdannelse, forskning og kampagneorganisationer.

Baggrund

Den socialøkonomiske sektor i Australien er stadig forholdsvis ny og er mest domineret af sociale projekter. Der er i de seneste år taget en del politiske initiativer efter et mønster, der minder om det britiske arbejde på området.

Socialøkonomiske virksomheder i Australien arbejder ofte ud fra et fokus på jobskabelse og deltagelse i lokalsamfund for minoriteter. I Australien forstås socialøkonomiske virksomheder ud fra tre kriterier: forretningsdrift, socialt formål og geninvestering af en del af overskuddet. Der eksisterer ingen socialøkonomisk selskabsform eller fast definition.

Kontekst

- *Forankring i premierministerens kontor og reform af den tredje sektor:* Australien har etableret et særligt kontor under premierministeren, der skal udvikle en bredere reform af hele den tredje sektor, som inkluderer civilsamfundet og socialøkonomiske virksomheder. Der er blandt andet planer om reform af reglerne for velgørenhed samt en strømligning af regler for not-for-profit-organisationer.

Kapital

- *Sociale investeringsfonde:* Den føderale regering har igennem "Social Enterprise Development and Investment Funds" stillet 20 mio. AUD (ca. 118 mio. DKK) til rådighed til finansiering og støtte af socialøkonomiske virksomheder. Midlerne administreres, ligesom det er tilfældet med lignende britiske og amerikanske socialfonde, gennem aktører i form af NGO'er eller såkaldte "fund managers", som skal matche de offentlige midler minimum én til én med private midler. Der er således samlet mere end 40 mio. AUD (ca. 236 mio. DKK), som er til rådighed igennem tre fonde. Disse fonde tilbyder lån og assistance til blandt andet erhvervsdrift med socialt formål (fx udvikling af lokalområder, miljø eller støtte til oprindelige folk). Fondene stiller krav om en bæredygtig forretningsplan, og at størstedelen af overskuddet investeres i det sociale formål. Delstaten Western

Australia har ligeledes stillet 10 mio. AUD. (ca. 59 mio. DKK) til rådighed efter samme model som det føderale initiativ.

Kompetencer

- *Uddannelse i socialt entreprenørskab:* Den britiske "School for Social Entrepreneurs" (SSE) har etableret en filial i Australien. Den udbyder blandt andet 9-måneders inkubator-kurser, et 4-måneders acceleratorprogram samt kortere kurser for sociale entreprenører. Det forventes, at over 200 personer gennemfører et program på skolen i 2013.
- *Masteruddannelse i social effekt:* Den private organisation "Centre for Social Impact" udbyder en masteruddannelse, som er finansieret dels af staten dels gennem private donationer.

Kultur

- *Kampagneorganisation for socialøkonomiske virksomheder:* Organisationen "Social Traders", som er delvist offentligt finansieret, arbejder for at demonstrere værdien af socialøkonomisk erhvervsdrift, fremme samarbejde på tværs af sektorer samt åbne markeder for sociale virksomheder. I 2012 lancerede Social Traders en pris for socialøkonomiske virksomheder, "Social Enterprise Awards".

Belgien

Resumé

- Belgiske virksomheder kan registrere sig som socialøkonomiske virksomheder ved at efterleve ni konkrete krav.
- I starten af 2013 var 566 virksomheder registreret som socialøkonomiske i Belgien.
- I Belgien er der et stærkt fokus på beskæftigelsesindsatser i den socialøkonomiske sektor.

Baggrund

Socialøkonomiske virksomheder i Belgien opstod igennem sociale kooperativer, og omfatter nu også arbejdsmarkedsintegrerende socialøkonomiske virksomheder, som arbejder med fokus på det rummelige arbejdsmarked – en model som i flere lande er kendt som WISE ("Work Integration Social Enterprise").

Der findes ikke en overordnet national politisk indsats på det socialøkonomiske område. Derimod har tre regioner (Bruxelles, Wallonien og Flandern) lavet en regional ansvarsfordeling for socialøkonomiske indsatser, som alle har et beskæftigelsesmæssigt perspektiv. Belgiske socialøkonomiske virksomheder beskæftiger sig ofte med mennesker med fysiske eller psykiske handicap.

Kontekst

- *Registreringsform*: I 1996 (revideret i 2007) lancerede regeringen en registreringsform for socialøkonomiske virksomheder, "Société a Finalité Sociale"(SFS), der kan anvendes af de fleste selskabsformer i Belgien. Den giver mulighed for, at eksisterende virksomheder kan registrere sig som socialøkonomiske ved at leve op til ni konkrete krav.
- *Urban indsats*: Selvom der ikke er en overordnet politisk indsats for socialøkonomi i Belgien, så har det nationale program "Major Cities Policy" skabt sociale forbedringer i en række byer gennem lokale socialøkonomiske entreprenører.

Kapital

- *Social investering*: "Credal Group" er en privat organisation, som blandt andet investerer i socialøkonomiske virksomheder igennem tre produktlinjer (kredit, risikofinansiering for "solidaritetsvirksomheder" og mikro-kreditter for enkeltmandsvirksomheder med et socialt formål). Der forventes afkast fra omkring 75 pct. af investeringerne.
- *Offentligt tilskud*: Det er muligt for en socialøkonomisk virksomhed at modtage tilskud fra staten, hvis virksomheden driver et socialøkonomisk innovativt pilotprojekt, som staten kan se et potentiale i på sigt.

- *Beskæftigelsesprogram for udsatte borgere*: De arbejdsmarkedsintegrerende socialøkonomiske virksomheder arbejder primært inden for Social Integration Economy (SINE), som er et beskæftigelsesprogram for udsatte borgere. Programmet er et løntilskudsprogram for virksomheder, som ansætter udsatte borgere, og giver, udover løntilskud, virksomheder en kvartalvis reduktion i arbejdsgiverbetaling til det sociale sikringsordninger på 1.000 EUR (7.459 DKK) pr. ansatte udsatte borger.

Kompetencer

- *Uddannelser i socialøkonomi*: Liege Universitet udbyder en master i "Management of Social Enterprises".
- *Socialøkonomiske netværk*: Der findes to netværk for socialøkonomiske virksomheder i Belgien: VOSEC i Flanderen og SAW-B i Wallonien og Bruxelles.

Canada

Resumé

- Der findes ikke en national strategi for socialøkonomiske virksomheder. Den socialøkonomiske sektor i Canada er derimod præget af få delstater, som har gjort en del. I British Columbia er man eksempelvis ved at indføre en selskabsform efter britisk forbillede.
- De delstater, der er kommet længst i forhold til at udvikle det socialøkonomiske sektor i Canada, har især fokus på beskæftigelse og inklusion af udsatte grupper og minoriteter på arbejdsmarkedet.
- Den socialøkonomiske sektor er støttet af delstater og velgørenhedsorganisationer med en kombination af lånemuligheder og kompetenceopbygning.

Baggrund

Canada har ingen national selskabsform for socialøkonomiske virksomheder og heller ingen officiel definition. Socialøkonomiske virksomheder forstås generelt som organisationer, der driver forretning, har et velgørende formål og højest en begrænset udlodning af profit til deres ejere.

I de delstater, der er længst i arbejdet med socialøkonomiske virksomheder, er fokus hovedsageligt på at skabe beskæftigelsesmuligheder for udsatte grupper. Det gælder folk med handicap, oprindelige folk, langtidsledige og andre, der har svært ved at integreres på arbejdsmarkedet. Der arbejdes med arbejdsmarkeds integration, ofte med fokus på at bidrage til lokalsamfundet. En anden stor gruppe af socialøkonomiske virksomheder arbejder for at skabe indtægter til organisationens formål, som oftest er socialt, men også kan være kulturelt eller miljømæssigt.

Kontekst

- *Selskabsform*: I delstaten British Columbia er man i færd med at indføre en selskabsform efter forbillede i det britiske "Community Interest Company". Lovgivningen er vedtaget og forventes implementeret i begyndelsen af 2014.

Kapital

- *Fonde og tilskudspuljer*: Flere delstater, især British Columbia, men også Ontario og Alberta, har oprettet fonde og tilskudspuljer til socialt entreprenørskab.
- *Større værdibaseret andelsbank involveret i entreprenørskab*: Vancity, som er en slags medlemsejet andelskasse, i Canada, har ca. en halv mio. medlemmer og investerer det meste af sit overskud socialt. I 2012 blev 9,2 mio. CAD (ca. 50 mio. DKK) investeret.

Kompetencer

- *Workshops, centre og konkrete redskaber:* I de delstater, der er længst på området, er der især fokus på at fremme socialt entreprenørskab gennem workshops og konkrete redskaber. I British Columbia findes en række socialøkonomiske centre, som tilbyder workshops og personlig rådgivning (mod betaling) til sociale entreprenører. Muligheder for projektstøtte er flere steder bundet op på deltagelse i workshops. Herudover har en række NGO'er og fonde udviklet en "Canadian Social Enterprise Guide" som er en udførlig guide til, hvordan man planlægger og starter en socialøkonomisk virksomhed eller et projekt.
- *Uddannelse i socialt entreprenørskab:* Den britiske "School for Social Entrepreneurs" (SSE) har i 2012 etableret en filial i Toronto i Canada. Den udbyder et 6-måneders "fellowship program" for sociale entreprenører, som får mulighed for at udvikle deres forretningsidé i et skræddersyet udviklingsprogram.
- *Universitetskurser:* McGill University og University of Toronto, som er henholdsvis nummer 18. og 19. på QS World University Ranking over universiteter, udbyder begge kurser i socialt entreprenørskab.

Kunder

- *Køb-socialt-kampagner:* I flere delstater har der været online initiativer i forhold til at synliggøre socialøkonomiske virksomheder som leverandører samt forsøg på at skabe "sociale markedspladser". Disse initiativer er dog stadig i en opstarts-fase. Det canadiske "social enterprise council" driver herudover et "social enterprise marketplace", hvor socialøkonomiske virksomheder kan registrere sig og blive synlige for potentielle købere og samarbejdspartnere. Der er 262 virksomheder registreret på www.secouncil.ca/en/marketplace medio 2013.

Finland

Resumé

- I 2004 blev der vedtaget en lov om socialøkonomisk virksomhed, der definerer socialøkonomiske virksomheder ud fra en række kriterier, som særligt knytter sig til beskæftigelsesindsatsen. Den politiske debat omkring socialøkonomiske virksomheder er således stærk sammenkoblet med at skabe et rummeligt arbejdsmarked.
- 2004-loven tilbyder en registreringsform for socialøkonomiske virksomheder.
- Der findes ingen særlige fordele ved at være registreret som socialøkonomisk virksomhed, men beskæftigelsesmyndighederne tilbyder lempelige regler for løntilskud til socialøkonomiske virksomheder, der beskæftiger udsatte personer.

Baggrund

Hidtil har fokus været på beskæftigelsesindsatsen og ideen om, at socialøkonomiske virksomheder kan bidrage positivt til et rummeligt arbejdsmarked. Der har været et særligt fokus på mennesker med handicap og langtidsledige. Dog er debatten begyndt at åbne op for en bredere forståelse af sektoren og dermed også at omfatte virksomheder med andre sociale, miljø- og sundhedsmæssige formål.

Definition på socialøkonomiske virksomheder i Finland: "Social enterprise [is] a company entered in the Trade Register, producing goods and services on commercial principles and aiming at making profit. The company must offer employment to the disabled and long-term unemployed up to at least 30 % of its total workforce. At least one of the employees must be disabled" (the Finnish Act on Social Enterprises, 2004).

Kontekst

- *Registreringsform:* I 2004 trådte en lov om socialøkonomiske virksomheder i kraft i Finland. For at man må kalde sig en socialøkonomisk virksomhed, skal mindst 30 pct. af personalet være personer med enten handicap eller langtidsledighed. Desuden skal virksomheden drive forretning på et frit marked, udbetale overenskomstmæssige lønninger og være registreret i registeret som socialøkonomiske virksomhed hos Elinkeinoministeriö (pendant til det danske Beskæftigelsesministerium).
- Loven blev revideret i 2007 for blandt andet at udvide definitionen af de udsatte grupper, der falder ind under lovens bestemmelser. Fra alene at have fokuseret på grupper med handicap eller langtidsledighed blev personer i rehabiliteringsforløb, pensionister uden pension og indvandrere uden finske/svenske sprogkundskaber også inkluderet.

Kapital

- *Løntilskud*: Beskæftigelsesmyndighederne kan yde finansiel støtte til virksomheder i form af særlige løntilskud ("pay subsidies") for at afhjælpe de omkostninger, der kan være forbundet med ansættelse af personer på kanten af arbejdsmarkedet. Der gælder særlige lempelige krav for socialøkonomiske virksomheder.
- *Finansiel støtte til det rummelige arbejdsmarked*: Beskæftigelsesmyndighederne kan yde finansiel støtte til virksomheder og andre organisationer, som ønsker at undersøge arbejdskapaciteten for personer på kanten af arbejdsmarkedet eller udvikle nye services med det formål at bidrage til et rummeligt arbejdsmarked. Der gælder særlige lempelige krav for socialøkonomiske virksomheder.

Kompetencer

- *Offentlig støttestruktur*: "The National Support Structure for Social Enterprises" (NSSSE) er en offentlig institution, der har til formål at støtte etableringen og udviklingen af socialøkonomiske virksomheder. Mere konkret har NSSSE to centrale opgaver: (1) at tilbyde guider og netværk til socialøkonomiske virksomheder og (2) at øge den offentlige opmærksomhed på den socialøkonomiske sektor.

Kultur

- *Oplysningskampagne*: I 2005 blev der lanceret en offentlig telemarketingkampagne med det formål at øge den private sektors bevidsthed om socialøkonomi. Kampagnen var målrettet almindelige virksomheder.
- *Promovering af socialøkonomi*: SITRA er en offentlig innovationsfond, der blandt andet arbejder med socialøkonomi. SITRAs overordnede formål er at bidrage til Finlands bæredygtige udvikling. I forhold til socialøkonomi søger SITRA at promovere socialøkonomiske virksomheder. Herunder at udvikle en finsk model for socialøkonomisk virksomhed samt en forretningsmodel for en ny social investeringsfond.
- *Socialøkonomisk mærke*: Den finske socialøkonomiske interesseorganisation Syfo har taget "The Social Enterprise Mark" fra UK til sig og er ved at implementere det i Finland. Dette giver finske socialøkonomiske virksomheder retten til at anvende mærkatet, hvis de lever op til nogle kriterier: et socialt formål, en begrænset udlodning af overskud og gennemsigtighed.

Frankrig

Resumé

- Frankrig introducerede en kooperativ form for sociale kooperativer med særskilte sociale kriterier i 2002. Mellem 2002-2012 er der blevet etableret 261 virksomheder under denne nye kooperative form.

Baggrund

I 1980 definerede Frankrig den sociale økonomi i det socialøkonomiske charter "Charte de l'économie Social". Her blev blandt andet opstillet en række kriterier for socialøkonomiske virksomheder: en demokratisk organisationsstruktur, not-for-profit og humanitært formål. I Frankrig forstås "den sociale økonomi" bredt og inkluderer kooperativer, organisationer og foreninger. Derudover er der en særlig stærk tradition for sociale kooperativer. Franske socialøkonomiske virksomheder har traditionelt været involveret i at bidrage til det rummelige arbejdsmarked.

Kontekst

- *Kooperativ form:* Med indførslen af den kooperative form "La Société Coopérative d'Intérêt Collectif" (SCIC) i 2002, blev den socialøkonomiske sektor officielt anerkendt.
- *Politisk organisering:* I maj 2012 blev der oprettet et særligt ministerium for "social og solidaritetsøkonomi". Ministeriet har fokus på sociale kooperativer og har blandt andet til formål at udarbejde og implementere en strategi for den sociale økonomi. Der er et politisk ønske at skabe et konkurrence- og bæredygtigt marked for socialøkonomi i Frankrig.

Kapital

- *Offentlige tilskud:* I forbindelse med oprettelsen af den franske juridiske form for sociale kooperativer (SCIC) yder den franske stat tilskud til drift samt investerings- og undervisningsomkostninger.

Kompetencer

- *Undervisning i socialt entreprenørskab:* Flere franske universiteter i Valenciennes, Poitiers, Paris mv. udbyder bachelor- og kandidatuddannelser i socialt entreprenørskab. INSEAD, som er en international business school med afdeling i Frankrig, har et "Social Innovation Centre" og udbyder blandt andet kurser i socialt entreprenørskab. "Heute etudes commerciales" (HEC) i Paris har et center, der udbyder kurser inden for socialt entreprenørskab og en kandidatuddannelse i alternativ ledelse. Sidstnævnte skoler rangeres henholdsvis som nummer 6 og 18 på Financial Times rangliste over verdens førende business schools.

Italien

Resumé

- I Italien har man en stærk tradition for sociale kooperativer, som er en type socialøkonomisk virksomhed, der bidrager til at løfte en række centrale velfærdsopgaver.
- De sociale kooperativer har et stærkt støttenetværk med rod i den kooperative bevægelse, blandt andet i form af konsortier med andre kooperativer.
- Der findes i dag ca. 14.000 sociale kooperativer i Italien, som beskæftiger ca. 317.000 personer.
- Socialøkonomiske virksomheder, som ikke er organiseret som kooperativer, kan anerkendes som sociale kooperativer, men de er ikke særligt udbredte.

Baggrund

Med sin lov om "sociale kooperativer" fra 1991 er Italien det første land i kortlægningen, der har implementeret lovgivning for socialøkonomiske virksomheder. Italienske sociale kooperativer, som enten har som formål at levere services indenfor social- eller sundhedsområdet eller at beskæftige udsatte grupper, har nået forholdsvis stor udbredelse.

Socialøkonomiske virksomheder, som ikke er organiseret som kooperativer, kan opnå registrering som socialøkonomisk virksomhed. Dette er dog væsentligt mindre udbredt end de sociale kooperativer. Ultimo 2008 var der 623 sociale virksomheder og 13.938 sociale kooperativer.

Kontekst

- *Kooperativ form:* De sociale kooperativer opstod i 70'erne og har siden 1991 nydt juridisk anerkendelse ved "lov om sociale kooperativer". Der findes to slags sociale kooperativer: én der leverer services indenfor sundheds-, uddannelses- eller socialområdet (såkaldte "a-kooperativer", hvilket udgør ca. 60 pct. af sektoren) og én der skaber beskæftigelse for nærmere definerede udsatte grupper ved at have mindst 30 pct. ansatte fra disse grupper (såkaldte "b-kooperativer"). Der er et loft over, hvor stor en del af et samlet overskud der må uddeles til kooperativets medlemmer og et loft over forrentning af den enkeltes indskud.
- *Registreringsform:* Siden 2006 har der været mulighed for, at andre typer selskaber end kooperativer kan registrere sig som socialøkonomiske virksomheder. Virksomheden skal være privat og have et socialt formål, der svarer til enten a- eller b-kooperativernes. Der er krav om inddragelse af ansatte og brugere i ledelsen og et forbud imod uddeling af profit.
- *Skattefordele til sociale kooperativer:* Sociale kooperativer nyder en række skattemæssige fordele og er fritaget fra at betale bidrag til sociale sikringsordninger

for ansatte fra udsatte grupper. De ikke-kooperative socialøkonomiske virksomheder er ikke ligeså positivt stillet skattemæssigt.

- *Konsortier*: Kooperativerne er organiseret i provinsielle og regionale konsortier ("consortia") og i nationale føderationer. Konsortierne arbejder blandt andet for, at succesfulde modeller kopieres i nye kooperativer.

Kapital

- *Finansieringskilder for kooperativer*: Der findes en række kilder til finansiering for kooperativer generelt. Et eksempel er Marconi-fonden, som modtager tvungne bidrag på 3 pct. af årlig indtjening fra alle kooperativer, som reinvesteres i nye kooperativer, herunder sociale. Herudover er det nogle steder lykkedes for konsortier af sociale kooperativer at forhandle fordelagtige fælles låneaftaler med lokale banker.
- *Socialt ansvarlig investering*: Som et resultat af efterspørgsel fra socialt orienterede, ofte kirkelige, indlånere, har Italien et veludviklet marked for socialt udlån og social investering. Herudover leverer den private "Oltra Venture Capital Sociale" lån til socialt entreprenørskab, ligesom det statsejede aktieselskab "Italia Lavoro" leverer venture-finansiering af socialt entreprenørskab.

Kompetencer

- *Vidensdeling*: Der sker en stor grad af vidensdeling i de provinsielle og regionale konsortier. Dette er med til at overføre kvalifikationer fra etablerede kooperativer til nystartede.

Kunder

- *Kvoteordning for beskæftigelse af udsatte grupper*: Italien har en kvoteordning, der kræver, at større virksomheder skal have 7 pct. af deres ansatte fra udsatte grupper. Kun få arbejdsgivere, private som offentlige, overholder loven – men de, der gør, bruger ofte "b-kooperativer" som underleverandører for at nå deres kvote.
- *Fælles tilbud på opgaver*: De sociale kooperativer får støtte fra deres konsortier i forhold til at udarbejde tilbud på opgaver og til at kunne løfte større opgaver i partnerskaber mellem flere kooperativer.

Kultur

- *Statslig organisation for entreprenørskab*: "Italia Lavoro" arbejder for at fremme beskæftigelse blandt udsatte grupper gennem entreprenørskab. Herudover søger de at fremme en entreprenant tankegang i offentlige organisationer, så selvstændige innovative organisationer kan oprettes.

Nederlandene

Resumé

- Nederlandene har ikke iværksat egentlige nationale tiltag for socialøkonomiske virksomheder, men emnet er på den politiske dagsorden.
  - Konsulentfirmaet McKinsey har på bestilling fra regeringen udarbejdet en større konsulentrapport om den socialøkonomiske sektor i Nederlandene.
-

Baggrund

I Nederlandene er socialøkonomi et forholdsvis nyt fænomen, og der er en meget bred forståelse af socialøkonomi. Socialøkonomiske virksomheder forstås som en del af det brede socialøkonomiske felt og er virksomheder, hvis primære mål er at skabe social værdi på en finansiel bæredygtig og uafhængig måde.

Konsulentfirmaet McKinsey har på bestilling af staten udarbejdet en rapport om den socialøkonomiske sektor i Nederlandene. McKinsey's konsulentrapport konkluderer, at der findes 4.000-5.000 virksomheder i Nederlandene, som kan karakteriseres som socialøkonomiske (dette afspejler dog den meget brede forståelse). Derudover viser rapporten at 42 pct. af de socialøkonomiske virksomheder ikke giver finansielt afkast, og at 27 pct. stadig ikke kan vise afkast efter fem år. Samme rapport viser, at levedygtigheden for virksomheder, der fungerer på markedsvilkår, er højere end for virksomheder, der er afhængige af donationer.

Kapital

- *Puljer og fonde:* McKinsey-rapportens analyse nævner, at der i Nederlandene findes en række forskellige puljer og fonde, der tilsammen vurderes at have et *potentiale* for at investere op mod 600 mio. EUR (ca. 4,5 mia. DKK) i socialøkonomiske virksomheder. Der skal tages forbehold for, at det udelukkende er McKinsey-rapporten, der påpeger disse finansielle muligheder.

Kompetencer

- *Pro bono forretningskompetencer:* Større nederlandske virksomheder er på eget initiativ gået sammen om at donere medarbejdertimer (pro bono) til at understøtte socialøkonomiske virksomheders udvikling af forretningskompetencer.
- *Uddannelser i socialt entreprenørskab:* Flere universiteter udbyder bachelor- og kandidatuddannelser i socialt entreprenørskab. Blandt andet udbyder Utrechth universitet en uddannelse i socialt og bæredygtigt entreprenørskab.

Kunder

- *Offentlige kunder:* Staten vil sikre socialt afkast på sine indkøb og anbefaler derfor, at leverandører af ydelser og produkter til det offentlige ansætter borgere på kanten af arbejdsmarkedet.

Norge

Resumé

- Den norske regering har ikke haft meget fokus på socialøkonomiske virksomheder, men har dog undersøgt feltet og etableret en mindre støtteordning øremærket socialt entreprenørskab.

Baggrund

I 2008 blev socialt entreprenørskab nævnt i den norske regerings Stortingsmelding nr. 7 (2008-2009). Siden da har flere norske ministerier berørt emnet fra forskellige vinkler.

Nærings- og Handelsdepartementet (pendant til det danske erhvervs- og vækstministerium) har fået udarbejdet en konsulentrapport om muligheder og potentialer i socialt entreprenørskab i Norge. Rapporten tager et erhvervspolitisk udgangspunkt og fokuserer på økonomisk bæredygtige socialøkonomiske virksomheder. Arbejdsdepartementet (pendant til det danske beskæftigelsesministerium) har fået udarbejdet konsulentrapporten "Socialt entreprenørskab som ledd i innsatsen mot fattigdom". Rapportens indgangsvinkel til emnet er hovedsageligt teoretisk og fokuserer på socialt entreprenørskab i begrebets bredeste forståelse.

Kapital

- *Social investeringsfond*: "Ferd Sosiale Entreprenører" er en privat investeringsfond, der investerer i norske socialøkonomiske virksomheder. Fonden har eksisteret siden 2009, og har indtil 2012 investeret i 12 socialøkonomiske virksomheder, der arbejder med forebyggelse eller inklusion inden for børn og ungeområdet. Udover selve den finansielle investering gør fonden meget ud af at kompetenceudvikle virksomhederne i dens portefølje. Når antallet af årlige støtteansøgninger til Ferd Sosiale entreprenører er steget fra ca. 200 i 2009 til ca. 450 i 2011, kan det være en indikator på et stigende antal socialøkonomiske virksomheder i Norge.
- *Offentlige tilskud*: Det norske "Arbeids- og velferdsforvaltninga" (NAV) har igennem en tilskudsordning givet økonomisk støtte til socialt entreprenørskab rettet mod bekæmpelse af fattigdom og social eksklusion. I 2013 uddelte ordningen tilskud for i alt 2,8 mio. NOK (ca. 2,8 mio. DKK).
- *Innovation i omsorg*: I en udredning om "Innovation i omsorg" (2011) anbefaler et udvalg under Helse- og omsorgsdepartementet, at kriterier for tildeling af midler på sundheds- og omsorgsområdet tilpasses, så de kan facilitere samarbejde mellem sociale entreprenører og kommuner.

Kultur

- *Fremme af entreprenørskab*: "Ungt Entreprenørskab" (UE) samarbejder med det norske uddannelsessystem for at styrke entreprenørskab blandt børn og unge. Organisationen blev stiftet i 1997 i samarbejde mellem relevante ministerier og

andre offentlige aktører, brancheorganisationer og fonde. Som et led i de seneste års arbejde har UE haft et særligt fokus på at udbrede viden om og undervise i social entreprenørskab særligt inden for sundheds- og socialfagene. UE afholder desuden sammen med "Næringslivets Hovedorganisasjon" (NHO) (pendant til Dansk Industri) et Nordisk mesterskab for ungdomsvirksomheder. Her blev der i 2012 uddelt en pris for bedste sociale entreprenør.

- *Oplysning og priser:* "Ferd Sosiale Entreprenører" (omtalt under "Kapital") afholder en årlig "VelfERDKonferanse", der blandt andet har til formål at sætte den socialøkonomiske sektor på den politiske og offentlige dagsorden. Herudover uddeler investeringsfonden to priser: (1) "Årets sociale entreprenør" i Norge. Prisen er på 500.000 NOK (ca. 500.000 DKK); (2) "The Ferd Award for Social Entrepreneurship" – en international pris til unge sociale entreprenører.

Spanien

Resumé

- Nationalt har der traditionelt været politisk fokus på den sociale økonomi, der bredt forstås som økonomiske aktiviteter hos blandt andet kooperativer og i frivillige organisationer. Sektoren spiller en betydelig beskæftigelsesmæssig rolle i den spanske økonomi.
- I 2011 vedtog det spanske parlament en lov om den sociale økonomi. Loven definerer blandt andet otte specifikke selskabstyper inden for sektoren og pålægger offentlige myndigheder at indarbejde hensyn til den sociale økonomi i deres arbejde.

Baggrund

På det nationale politiske niveau har man i Spanien traditionelt fokuseret på at fremme den sociale økonomi i bred forstand. Dette har blandt andet baggrund i den spanske forfatning, der pålægger offentlige myndigheder at fremme kooperativer samt folkelig deltagelse i etablering og drift af virksomheder generelt.

Den sociale økonomi er defineret meget bredt i Spanien. Blandt andet inkluderer dette en bred skare af kooperativer, medarbejderejede virksomheder, handicaporganisationer samt øvrige organisationer i civilsamfundet. Samlet vurderer den nationale brancheorganisation for den sociale økonomi, CEPES, at sektoren beskæftiger omkring 2 mio. mennesker.

Kontekst

- *Lovgivning om den sociale økonomi*: I 2011 vedtog den spanske regering en lov om den sociale økonomi med det formål at skabe mere klare definatoriske og juridiske rammer for sektoren. I loven defineres den sociale økonomi ud fra principper om prioritering af mennesker, geninvestering af overskud, solidaritet og uafhængighed i forhold til det offentlige. Loven pålægger offentlige myndigheder at indarbejde hensyn til den sociale økonomi i deres arbejde, herunder blandt andet at fjerne barrierer og fremme innovation inden for feltet, inddrage virksomheder fra den sociale økonomi i beskæftigelsesindsatsen samt at inkludere referencer til den sociale økonomi i undervisningsmateriale.

Kompetencer

- *Iværksætterprogram*: Den catalanske delstatsregering har under deres indsats for iværksætteri et særligt program for sociale entreprenører. Programmet har eksisteret siden 2010 og er delvist finansieret af EU's socialfond. Programmet omfatter blandt andet et internetbaseret vejledningsværktøj, kompetenceudviklende workshops, netværksaktiviteter samt lånemuligheder.

- *Fremme af social innovation*: Den baskiske innovationsstyrelse har et program for at fremme innovative socialøkonomiske virksomheder. Til dette formål er der nedsat en gruppe med 27 eksperter, praktikere samt relevante myndigheder. Gruppen har udarbejdet en definition af socialøkonomiske virksomheder og arbejder med udgangspunkt heri på at designe et støttesystem for socialøkonomiske virksomheder.
- *Momentumprojekt*: Fra ikke-statsligt hold samarbejder BBVA (den næststørste bank i Spanien) og ESADE (business school i Barcelona) om et projekt kaldet Momentum. Projektet har til formål at etablere et økosystem, der skal hjælpe udvalgte socialøkonomiske virksomheder med at konsolidere og skalere deres sociale effekt. Der er tale om et komplet program med oplæring, rådgivning, støtte og netværksmuligheder.
- *Undervisning i socialt entreprenørskab*: "Instituto de Empresa" (IE) og "Instituto de Estudios Superiores de la Empresa" (IESE), som er henholdsvis nummer 8 og 9 på Financial Times rangliste over verdens førende business schools, udbyder begge kurser i socialt entreprenørskab.

Storbritannien

Resumé

- Storbritannien har i dag over 60.000 socialøkonomiske virksomheder. Heraf er ca. 4.000 registreret som "Community Interest Company" – den britiske selskabsform for socialøkonomiske virksomheder.
- Den socialøkonomiske sektor beskæftiger omkring 800.000 mennesker i Storbritannien.
- Storbritanniens politiske indsats i forhold til socialøkonomiske virksomheder går mere end 10 år tilbage. Landet har iværksat og gennemført en bred vifte af erhvervspolitiske tiltag som blandt andet etablering af en ny selskabsform, reducere af administrative byrder, udvikling af et socialt investeringsmarked, særlige uddannelses tilbud til sociale entreprenører samt fremme af sociale hensyn i offentlige indkøb.

Baggrund

I 1999 blev socialøkonomiske virksomheder første gang officielt anerkendt politisk. I 2002 lancerede Storbritannien den første omfattende nationale strategi for udvikling af den socialøkonomiske sektor. Siden da er størstedelen af strategien blevet implementeret, og en række nye tiltag er kommet til. Særligt i forbindelse med den nuværende konservativ/liberale regerings "Big Society"-dagsorden er der kommet fornyet fokus på socialøkonomi.

I Storbritannien fokuseres der særligt på socialøkonomiske virksomheder i forbindelse med indsatsen for inkluderende vækst (forstået som udvikling af det rummelige arbejdsmarked), udvikling af lokalområder og af et inkluderende samfund. Socialøkonomiske virksomheder er mest aktive på sundhedsområdet som leverandører af sundhedsydelser til offentlige såvel som private.

I 2007 lancerede det skotske selvstyre en national strategi, "the Third Sector Action Plan", som løb fra 2008 til 2011, og hvor der var afsat 93 mio. GBP (ca. 800 mio. DKK) til at udvikle civilsamfundet og herunder den socialøkonomiske sektor.

Officiel britisk definition: "A social enterprise is a business with primarily social objectives whose surpluses are principally reinvested for that purpose in the business or in the community, rather than being driven by the need to maximise profit for shareholders" (*Social Enterprise: a strategy for success*. Department of Trade and Industry, 2002).

Kontekst

- *Politisk organisering:* Socialøkonomi er forankret i "the Cabinet Office" (pendant til det danske statsministerium) under kontoret for den tredje sektor (forstået som civilsamfundet og socialøkonomien). Derudover har en række andre ministerier etableret særlige enheder for socialøkonomi, eksempelvis sundhedsministeriet.
- *Selskabsformer:* I 2005 trådte en ny selskabsform for socialøkonomiske virksomheder i kraft: "Community Interest Company" (CIC). Siden da har 4.000 socialøkonomiske virksomheder registreret sig som CIC, og selskabsformen vurderes at have bidraget betydeligt til at skabe et stærkt brand omkring de britiske "social enterprises" (socialøkonomiske virksomheder). I 2012 blev endnu en selskabsform lanceret: "Charitable Incorporate Organisation" (CIO), der har til formål at gøre det lettere for velgørenhedsorganisationer at etablere sig som socialøkonomiske virksomheder. Effekten af den nye selskabsform er endnu ikke kendt.
- *Administrative byrder:* Den britiske regering har igangsat en lang række initiativer for at reducere de administrative byrder for små- og mellemstore virksomheder (SMV'er) og særligt socialøkonomiske virksomheder. Blandt andet har regeringen lanceret en "Civil Society Red Tape Challenge", hvor socialøkonomiske virksomheder opfordres til at informere om hvilke administrative byrder, der begrænser deres virke.

Kapital

- *Social investeringsfond:* I 2012 lancerede den britiske regering "Big Society Capital" (BSC) – en social investeringsinstitution med det formål at udvikle det sociale investeringsmarked i landet. BSC blev etableret med et kapitalindskud på 6 mia. GBP (ca. 52. mia. DKK), hvorfra to tredjedele kom fra såkaldte "dormant money" (penge fra inaktive bankkonti), som blev frigjort ved lov. Den resterende tredjedel kom fra fire store britiske banker. BSC investerer, ligesom lignende fonde i Australien og USA, igennem aktører ("inter-mediaries"), som er mindre sociale investorer, velgørenhedsorganisationer eller lignende, som investerer direkte i socialøkonomiske virksomheder.
- *Social børser:* "The social stock exchange" (SSE) er et nyt initiativ for at etablere en særlig børs for socialøkonomiske virksomheder. SSE skal være en portal for socialøkonomiske virksomheder, der ønsker at rejse kapital, og sociale investorer der ønsker at investere i socialøkonomiske virksomheder, som kan levere samfundsmæssig effekt. Børsen forventes at blive formelt lanceret i slutningen af 2013, de specifikke detaljer for investeringskrav mm. er således endnu ikke offentliggjort. Dog forudses, at der vil komme et særligt krav fra SSE til de socialøkonomiske børsnoterede virksomheder i form af en social-effekt-rapport som tillæg til den almindelige finansielle rapportering.
- *Social Impact Bonds (SIB):* Social Impact Bonds er et forholdsvist nyt fænomen i Storbritannien. Ideen er, at offentlige udbetalinger til socialøkonomiske serviceydelser og produkter bestemmes direkte af den samfundsmæssige effekt, der genereres. Det fungerer ved, at en social investor og en socialøkonomisk virksomhed sammen byder på en opgave. Investoren sikrer likviditet til udvikling og levering af den socialøkonomiske ydelse og bliver refunderet af staten i forhold til den samfundsmæssige effekt, der er leveret. SIBs udbydes således af staten og giver mulighed for, at socialøkonomiske virksomheder kan løse offentlige opgaver og få den nødvendige kapital på forhånd.

- *Den europæiske socialfond*: Den britiske regering har haft succes med at kanalisere midler fra EU's socialfond ind i den socialøkonomiske sektor. Der er et ønske om også at kunne gøre det fremadrettet med den næste programperiode, der løber fra 2014-2020.
- *Samfundsmæssig effektmåling*: Den britiske regering betragter det som en massiv udfordring for især sociale investeringer, at der endnu ikke findes anerkendte standardiserede modeller til at afgøre samfundsmæssig effekt. Derfor er staten involveret i programmer, der søger at udbrede anvendelsen af fælles tilgange.

Kompetencer

- *Program for kompetenceudvikling*: Regeringen har afsat 20 mio. GBP (ca. 172 mio. DKK) til at støtte kompetenceudviklingen hos sociale iværksættere med stort potentiale for vækst. Derudover ydes der støtte til en række private programmer, der søger at overføre kompetencer fra almindelige virksomheder til socialøkonomiske. Endelig finansierer staten en række workshops målrettet socialøkonomiske virksomheder med formål at udvikle deres forretningskompetencer.
- *Det nationale lotteri*: Det er ved lov bestemt, at indtægter fra det nationale lotteri kan investeres i socialøkonomiske virksomheder og foræres til velgørenhedsprojekter. En del af midlerne kanaliseres til programmer, der opbygger kompetencer i socialøkonomiske virksomheder.
- *Forretningskompetencer*: Størstedelen af de britiske sociale investeringsinstitutioner tilbyder, som supplement til kapitalinvesteringer, kompetenceudvikling til socialøkonomiske virksomheder. Dette er typisk i form af generelle træningsworkshops eller individuel rådgivning.
- *Uddannelse i socialt entreprenørskab*: "School for Social Entrepreneurs" (SSE) blev etableret i 1997 med det formål at adressere samfundsmæssige udfordringer gennem kompetenceudvikling af sociale iværksættere med innovative forretningsideer. Siden da har skolen uddannet over 800 sociale entreprenører. Skolen er en privat institution og er finansieret af donationer fra virksomheder og velgørenhedsorganisationer.
- *Undervisning i socialt entreprenørskab*: "University College London" (UCL), som er nummer fire på QS World University Rankings over verdens førende universiteter, har vundet en pris for sit arbejde med socialt entreprenørskab. Universitetet har både en fond, et sommerprogram og en konkurrence for socialt entreprenørskab. "London School of Economics" (LSE) og andre større britiske universiteter og business schools, herunder "London School of Business", som er nummer fire på Financial Times rangliste over verdens førende business schools, udbyder ligeledes fag med fokus på socialøkonomi og socialt entreprenørskab. Sideløbende tilbydes særlige karriereprogrammer i form af platforme med en række netværk og events, hvor de studerende kan udvikle og teste deres forretningsideer.

Kunder

- *Offentligt socialt indkøb*: I 2012 blev der vedtaget en lov ("the Social Value Act"), som opfordrer alle offentlige indkøbere til at integrere sociale hensyn i offentlige indkøb. Til at støtte implementeringen er der nedsat et akademi til at udvikle de offentlige indkøberes kompetencer inden for socialt bevidst indkøb.
- *Hjemmeside for offentlige udbud*: Der er etableret en hjemmeside ("Contract Finder Website"), hvor alle offentlige udbud samles, så de bliver let tilgængelige for mulige serviceudbydere – herunder socialøkonomiske virksomheder.

- *Konkurrence i offentlige udbud:* "The Right to Challenge" og "The Right to Bid" er to nye tiltag, der gør det muligt for private organisationer at udfordre lokale myndigheder til at åbne et offentligt udbud for større konkurrence. Derudover ydes der særlig støtte til offentlige "spin-offs" (afknopninger hvor offentligt ansatte etablerer sig som en socialøkonomisk virksomhed og byder på et offentligt udbud om løsning af en konkret serviceopgave) gennem et "Mutuals Support Programme".
- *Køb-socialt-kampagne:* "Social Enterprise UK" (SEUK), den største interesseorganisation for socialøkonomiske virksomheder i Storbritannien, har lanceret og driver en kampagne for at udvikle markedet for socialøkonomiske produkter og serviceydelser. Kampagnen hedder "Buy Social". SEUK har sat et mål om at sikre 500 nye forretningsforbindelser mellem almindelige og socialøkonomiske virksomheder i 2013.

Kultur

- *Socialøkonomisk mærke og pris:* I 2012 lancerede Social Enterprise UK et mærke for socialøkonomiske virksomheder ("Social Enterprise Mark"). Virksomhederne kan anvende det til at understøtte deres socialøkonomiske profil og øge forbrugerbevidstheden omkring socialøkonomi. Social Enterprise UK har også lanceret en socialøkonomisk pris ("Social Enterprise Award"), der årligt uddeles til en udvalgt socialøkonomisk virksomhed.

Sverige

Resumé

- I 2010 fremsatte den svenske regering en national handlingsplan for socialøkonomiske virksomheder med et overordnet beskæftigelsesperspektiv.
- Der var i udgangen af 2012 ca. 290 socialøkonomiske virksomheder i Sverige, der arbejdede med arbejdsmarkedsintegration. Tilsammen med offentlige projekter beskæftiger disse ca. 10.000 mennesker, hvoraf ca. 1/3 er i almindelige ansættelse uden offentligt tilskud.
- Sverige har siden 2006 haft en selskabsform, der blandt andet er målrettet socialøkonomiske virksomheder, og som begrænser muligheden for at udbetale udbytte.

Baggrund

Det overordnede fokus for den svenske socialøkonomiske sektor er integration af udsatte mennesker på arbejdsmarkedet. Socialøkonomiske virksomheder arbejder ofte med mennesker, som har af en langvarig eller kronisk sygdom af fysisk eller psykisk karakter. Der er ca. 290 arbejdsmarkedsintegrerende socialøkonomiske virksomheder i Sverige. Hovedparten af disse er afknopninger fra statslige eller kommunale projekter. Staten subsidierer socialøkonomiske virksomheder, der beskæftiger udsatte grupper, gennem et løntilskud.

I 2010 lancerede regeringen en national handlingsplan, "Handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag", der bærer stærkt præg af det beskæftigelsesmæssige fokus.

Definitionen på socialøkonomiske virksomheder er ifølge handlingsplanen virksomheder:

- Hvis overordnede formål er at integrere mennesker, der har store vanskeligheder ved at få og/eller beholde et job,
- Som giver medarbejdere ejerskab, kontraktmæssigt eller gennem anden veldokumenteret måde,
- Som geninvesterer en væsentlig del af overskuddet i egen virksomhed eller lignende aktiviteter,
- Som er organisatorisk uafhængig af den offentlige sektor.

Kontekst

- *Handlingsplan:* Den svenske regering lancerede i 2010 en "handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag". Initiativet blev skabt på baggrund af den svenske regerings ønske om et mere rummeligt arbejdsmarked.

- *Selskabsform*: I 2006 introducerede regeringen en særlig selskabsform, der blandt andet er målrettet socialøkonomiske virksomheder i Sverige: "Aktiebolag med Särskild Vinstutdelningsbegränsning" (AB(SvB)). Selskabsformen kan i princippet anvendes af alle slags virksomheder, da den ikke stiller krav til, at selskabet skal have et bestemt formål, men den begrænser muligheden for at udbetale udbytte. Selskabsformen har haft en meget begrænset udbredelse, idet der fra 2006-2012 kun var 40 virksomheder, der havde etableret sig som AB (SvB).

Kapital

- *Offentlige tilskud*: Der findes mulighed for at socialøkonomiske virksomheder kan støttes igennem lokale projektbidrag eller kommunale tilskud til beskæftigelsesmæssige projekter. Der er derudover en række tilskudsordninger såsom løn-tilskud og særlige tilskud til virksomheder, som ansætter udsatte borgere.
- *Handlingsplan*: Regeringens handlingsplan opfordrer til et bedre investeringsklima igennem dialog mellem socialøkonomiske virksomheder og finansielle aktører, større gennemsigtighed og mere legitimitet. I handlingsplanen er der samtidig fokus på at introducere alternative finansieringsmodeller til sektoren.

Kompetencer

- *Uddannelsesinstitutioner*: Der er flere uddannelsesinstitutioner som fx Malmø Universitet og Stokholm Universitet, som udbyder kurser inden for social iværksætteri på kandidatniveau og netværk, der fokuserer på socialøkonomiske virksomheder.
- *Internetplatform*: Den svenske regering har oprettet internetplatformen sofisam.se med viden til sociale iværksættere, som siden lanceringen har oplevet stigende interesse – fra 2010 til 2012 steg antallet af unikke besøgende fra ca. 30.000 til ca. 150.000.

Kultur

- *Oplysningskampagne*: I 2008/09 gennemførte den svenske regering en oplysningskampagne om socialøkonomiske virksomheder. Efterfølgende har der været en stigende interesse for og kendskab til socialøkonomiske virksomheder og en stigning i etableringer af socialøkonomiske virksomheder fra 2008-2012.
- *Afknopning fra offentlige organisationer*: En del af de arbejdsmarkedsintegrerede socialøkonomiske virksomheder, der i dag eksisterer i Sverige, er afknopninger fra det offentlige. Denne tendens er støttet af lokale kommuner.

Tyskland

Resumé

- I 2010 har den tyske regering i sin civilsamfundsstrategi for første gang forpligtet sig til at fremme social innovation og socialt iværksætteri.
  - I 2012 lancerede den offentlige investeringsbank, KfW, et særligt program til at finansiere socialøkonomiske virksomheder.
-

Baggrund

Den socialøkonomiske sektor i Tyskland har hidtil været forholdsvis afkoblet fra den nationale politiske dagsorden. Selvom der er en ganske stærk kultur for socialøkonomi, særligt i civilsamfundet, har denne ikke fået væsentlig politisk opmærksomhed, og der er derfor få konkrete erhvervspolitiske tiltag. Det er først inden for de seneste par år, at socialøkonomi er kommet i det politiske søgelys som følge af den stigende internationale opmærksomhed.

Kontekst

- *Civilsamfundsstrategi*: Ministeriet for familie, ældre, kvinder og unge lancerede i 2010 en civilsamfundsstrategi, hvori det blev understreget, at den tyske regering vil arbejde for at fremme social innovation og socialt iværksætteri.

Kapital

- *Socialt finansieringsprogram*: Den offentlige investeringsbank, KfW, lancerede i 2012 et nyt investeringsprogram med fokus på socialøkonomiske virksomheder. Formålet er at investere i innovative forretningsmodeller, der kan løse samfundsmæssige udfordringer i Tyskland.

Kompetencer

- *Universitetsnetværk*: "The Social Entrepreneurship Academy" blev etableret i 2010 som en netværksorganisation for fire universiteter i München. I dag udbyder akademiet træningsprogrammer for unge sociale entreprenører.

USA

Resumé

- Der findes ikke en samlet national plan for eller regulering af den socialøkonomiske sektor i USA. Dog har en række stater introduceret en særlig selskabsform for socialøkonomiske virksomheder.
  - Fra national side er der blevet lanceret en social fond, der støtter social innovation i NGO'er, not-for-profit-organisationer og socialøkonomiske virksomheder.
-

Baggrund

På nationalt niveau er der politisk blik for potentialet i den socialøkonomiske sektor i forhold til at imødegå samfundsmæssige udfordringer gennem en forretningstilgang. Obama-administrationen har lanceret en national fond for social innovation, hvis effekt ikke kendes endnu. Fonden har siden 2010 uddelt midler for ca. 295 mio. DKK til 150 "not-for-profit" organisationer.

Kontekst

- *Selskabsform*: Der findes tre selskabsformer målrettet socialøkonomiske virksomheder i USA: (1) "Flexible purpose corporation" i Californien; (2) "Benefit corporation" i 13 stater, blandt andet New York og Washington; og (3) "Low-Profit Limited Liability Company" i otte stater.

Kapital

- *Finansieringsmuligheder*: Det er muligt at låne penge til en socialøkonomisk virksomhed igennem fonde, som eksempelvis "Nonprofit Finance Fund". Fonden finansierer og yder konsulenthjælp til iværksættere.
- *Offentlig social fond*: "The Social Innovation Fund" (SIF) er en national social fond. Fonden investerer ligesom de australske og britiske fonde igennem såkaldte donationsorganisationer (grant making organizations), der støtter NGO'er, not-for-profit-organisationer og socialt entreprenørskab. SIF donerer en sum, som donationsorganisationerne skal matche en til en. Modtagerorganisationerne skal ligeledes matche det beløb, organisationen får fra donationsorganisationen med midler, de selv har fundet. SIF har i perioden 2010-2012 uddelt midler for 137,7 mio. USD (ca. 770 mio. DKK) til 197 forskellige not-for-profit-organisationer. Inklusiv de midler, som donations- og modtagerorganisationerne har rejst, er dette blevet til 350 mio. USD (næsten 2 mia. DKK).

Kompetencer

- *Undervisning i socialt entreprenørskab*: En række internationalt førende universiteter og business schools udbyder kurser, konkurrencer, har klubber og andre aktiviteter i forhold til socialt entreprenørskab. "Stanford Graduate School of Business", som er nummer et på Financial Times rangliste over verdens førende busi-

ness schools, har eksempelvis et center for social innovation, udbyder et certifikat i "Public Management and Social Innovation" og har kurser i socialt entreprenørskab. "Harvard Business School", nummer to på førnævnte liste, har etableret et fakultet ("Social Enterprise") som tilbyder kandidatuddannelser og karrierevejledning til studerende og har forskningsteams dedikeret til den socialøkonomiske sektor. Der er kursusaktiviteter i socialt entreprenørskab på 7 ud af 14 amerikanske universiteter, der er på listen over de 20 førende i QS World University Rankings. På alle 11 amerikanske business schools, der er at finde blandt de 20 bedste på Financial Times rangliste, er der kursusaktiviteter i socialt entreprenørskab.

Kultur

- *Interesseorganisation for socialøkonomiske virksomheder*: "Social Enterprise Alliance" (SEA) er den største interesseorganisation for socialøkonomiske virksomheder i USA. Den tilbyder kompetenceudvikling, politisk interessevaretagelse samt netværk for medlemmerne.

Resumé

- EU har traditionelt arbejdet med begrebet socialøkonomi ("Social Economy"), der er bredt defineret ved at inkludere civilsamfundet, kooperativer, socialøkonomiske virksomheder og hele den frivillige sektor.
- I 2011 kom der en handlingsplan, "the Social Business Initiative" (SBI), fra EU-kommissionen med 11 forslag til initiativer på området. Flere af disse initiativer er enten vedtaget eller forventes vedtaget inden for nær fremtid.
- I en nylig kommunikation fra EU-kommissionen vedrørende den sociale indsats i EU opfordres medlemsstaterne til at støtte sociale iværksættere.

Kontekst

- *Kortlægning af den socialøkonomiske sektor, forretningsmodeller, skatteregler, best practices mm. i EU (Aktion 5 i SBI):* DG Employment, Kommissionens generaldirektorat for beskæftigelse, har udbudt opgaven med at afdække de forskellige forhold for socialøkonomiske virksomheder i EU.
- *Samarbejde om indsamling af statistisk data:* Kommissionen har udbudt 250.000 EUR (ca. 1,86 mio. DKK) til at finansiere samarbejder med nationale statistikbureauer (ca. 60.000 EUR per samarbejde) rettet mod at indsamle eller muliggøre indsamlingen af statistisk data om socialøkonomiske virksomheder. Danmark var ikke et af de lande, der modtog støtte fra programmet.
- *Etablering af fælles strategier for støtte, fremme og finansiering af sociale virksomheder hos nationale og regionale administrationer (Aktion 7 i SBI):* Beskrives som "work in progress" på Kommissionens hjemmeside.
- *Forordning om vedtægt for en europæisk fond samt forslag til forenkling af europæiske kooperativer (Aktion 9 i SBI):* I februar 2012 fremlagde kommissionen et forslag vedrørende vedtægterne for den europæiske almennyttige fond, der skal gøre det lettere for almennyttige fonde at støtte almennyttige aktiviteter på tværs af landegrænser i EU.
- *Forenkling af lovgivning:* Kommissionen har en målsætning om at forenkle lovgivningen om kooperativer. Denne beskrives som "work in progress" på Kommissionens hjemmeside.
- *Forenkling af anvendelsen af statsstøttereglerne på sociale tjenesteydelser (Aktion 11 i SBI):* Kommissionen vedtog i december 2012 en reform af reglerne om statsstøtte til virksomheder, der udfører tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse – også kaldet "public services".
- *Tværnationalt projekt: "The Seeing Project"* er et tværnationalt projekt baseret på et samarbejde mellem Kolding Kommune, Region Syddanmarks EU-kontor og tilsvarende aktører i Belgien og Storbritannien. Projektet støttes af EU-kommissionen og har til formål at udvikle og teste værktøjer, der kan støtte loka-

le myndigheder i deres arbejde med at fremme socialøkonomiske virksomheder. Igennem det etablerede samarbejde undersøges blandt andet muligheder for at udarbejde lokale strategier for social innovation, muligheder for at kompetenceudvikle socialøkonomiske virksomheder samt muligheder for at rejse risikovillig kapital.

- *Guide om socialøkonomi*: EU-kommissionen udgav i maj publikationen "Social Economy and Social Entrepreneurship", som giver en uddybende introduktion til socialøkonomi og socialt entreprenørskab i EU.

Kapital

- *Europæisk ramme til fremme af socialøkonomiske iværksætterfonde (Aktion 1 i SBI)*: I april 2013 godkendte Ministerrådet og EU-parlamentet en mærkningsordning for sociale iværksætterfonde. Formålet er at nedbryde barrierer for at fonde med et socialt sigte kan rejse midler og investere på tværs af medlemslandenes grænser. En fond kan kalde sig en "European Social Entrepreneurship Fund" hvis 70 pct. af fondens investeringer er rettet mod socialøkonomiske virksomheder. Herudover skal fonden leve op til en række andre kriterier, herunder at fonden opstiller procedurer for at måle den sociale effekt af de virksomheder, fonden investerer i.
- *Lettere adgang til mikrokreditter (Aktion 2 i SBI)*: Kommissionen arbejder for, at forbedre rammeforholdene for mikrokredit. Siden 2010 har de udbudt finansiering til mikrolån igennem den europæiske mikrofinansieringsfacilitet "Progress", som stiller garantier til formidlere af mikrolån i de enkelte lande.
- *Finansielt instrument på 92 mio. EUR (ca. 650 mio. DKK) til udvikling og ekspansion af sociale virksomheder (Aktion 3 i SBI)*: Under EU's program for social udvikling og innovation (PSCI) har Kommissionen foreslået oprettelse af et program for mikrofinans og socialt entreprenørskab. Programmet, som skal løbe fra 2014-2020, vil have et samlet budget på 192 mio. EUR, hvoraf 95,5 mio. (ca. 712 mio. DKK) foreslås øremærket socialøkonomiske virksomheder. Kommissionens forslag vedrørende PSCI-programmet er endnu ikke vedtaget af Ministerrådet.
- *Mobilisering af Strukturfondsmidler (Aktion 4 i SBI)*: EU's samhørighedspolitik for 2014-2020 er for nuværende under forhandling. I kommissionens forslag til forordningen om Den Europæiske Socialfond lægges der op til, at socialøkonomiske virksomheder vil kunne modtage støtte. Specifikt nævnes social innovation og socialøkonomiske virksomheder som et virkemiddel til "bekæmpelse af fattigdom og fremme af social innovation" – én af socialfondens fire investeringsprioriteter.
- *"Social Impact Accelerator" under Den Europæiske Investeringsfond*: Den Europæiske Investeringsfond har i maj annonceret etableringen af fonden "Social Impact Accelerator" (SIA). Fonden er baseret på midler fra Den Europæiske Investeringsbank i kombination med midler fra private investeringsfonde og har til formål at styrke investeringsgrundlaget for socialøkonomiske virksomheder. Dette gøres ved at skyde kapital i fonde, der investerer i samfundsmæssig effekt ("social impact"). Det er indledningsvist ambitionen, at SIA skal rejse 60 mio. EUR (ca. 450 mio. DKK.), som kan investeres i samfundsmæssig effekt igennem sociale investeringsfonde.
- *Ekspertudvalg og måling af social effekt*: Kommissionen har som en del af SBI nedsat en ekspertgruppe om "Social Business" (GECES). En af gruppens hovedopgaver er at udvikle en fælleseuropæisk metode til at måle den sociale effekt af

socialøkonomiske virksomheder. Ekspertgruppen løber frem til 2017, og den danske regering er repræsenteret i ekspertgruppen ved Beskæftigelsesministeriet.

Kompetencer

- *Etablering af en dataudvekslingsplatform for sociale iværksættere (Aktion 8 i SBI):* Kommissionen finansierer internetplatformen "Social Innovation Europe", der har til formål at etablere et fælleseuropæisk mødested for personer engageret i social innovation, herunder socialøkonomiske virksomheder. En del af platformens målsætning har desuden været at etablere en såkaldt ressourcebank med information om organisationer, projekter, metoder og politikker i de europæiske lande. Udviklingen af Social Innovation Europe som platform forløber frem til og med 2014.

Kunder

- *Oprettelse af en offentlig database for mærkning og certificering af sociale virksomheder i Europa (Aktion 6 i SBI):* Beskrives som "work in progress" på Kommissionens hjemmeside.
- *Modernisering af udbudsdirektiverne (Aktion 10 i SBI):* Der blev truffet aftale om modernisering af EU's udbudsregler i juni 2013, og reglerne forventes formelt vedtaget i efteråret 2013. Det nye regelsæt vurderes at give bedre muligheder for at tage sociale hensyn ved offentlige indkøb samt på visse betingelser at reservere udbudsrunder til socialøkonomiske virksomheder

Kultur

- *European Social Innovation Competition:* I oktober 2012 lancerede Kommissionen en europæisk pris for social innovation. I 2013 har prisen fokus på jobskabelse og inklusion på arbejdsmarkedet. Prisen uddeles til EU-borgere og har en værdi af 20.000 EUR (ca. 150.000 DKK). Der planlægges også en pris for 2014.

OECD

Resumé

- OECD har i en årrække beskæftiget sig med den socialøkonomiske sektor. Arbejdet har hovedsageligt haft en akademisk karakter i form af en række analyser, casestudier og seminarer.
- I forbindelse med en rapport om entreprenørskab og innovation i 2010 gav OECD en række anbefalinger til, hvordan socialøkonomi kan fremmes i OECD's medlemslande.

Baggrund

OECD har som en del af LEED-programmet (Local Economic and Employment Development) beskæftiget sig med den socialøkonomiske sektor siden slutningen af 1990'erne. I de seneste år er dette arbejde sket i regi af projekterne: "Improving social inclusion at the local level through the social economy" (2009-2010) samt "Unleashing the potential of entrepreneurship, SMEs and the social economy" (2011-2012).

Det sidstnævnte projekt udgør ét ud af seks specifikke indsatsområder under LEED-programmet, der er blevet designet med henblik på at adressere konsekvenserne af de seneste års økonomiske krise. I begge projekter har arbejdet hovedsageligt haft en akademisk karakter bestående af eksempelvis litteratur- og casestudier, seminarer og rundbordsmøder.

OECD har holdt sig fra at udarbejde faste definitioner af socialt entreprenørskab, socialøkonomiske virksomheder og social innovation. I stedet pointeres, at begreberne defineres forskelligt fra land til land, og de kan ofte være gensidigt overlappende.

Anbefalinger: I publikationen "SMEs, Entrepreneurship and Innovation" (2010), der undersøger, hvordan nationale regeringer kan styrke innovation igennem blandt andet entreprenørskab, behandles socialt entreprenørskab og social innovation i et separat kapitel. I kapitlet gives afslutningsvist følgende anbefalinger til, hvordan nationale regeringer kan fremme socialt entreprenørskab:

- Opbygge lovgivningsmæssige, finansielle og reguleringsmæssigt fremmende miljøer og implementere støttende politikker
- Stille bæredygtig finansiering til rådighed
- Støtte forskning
- Stille træningsmuligheder til rådighed og integrere socialt entreprenørskab i pensum på skoler og universiteter
- Støtte markedsudvikling og stille træning til rådighed for embedsmænd i forhold til at håndtere tilbud på offentlige udbud
- Evaluere effekten af socialt entreprenørskab på udvalgte områder.

4. Socialt entreprenørskab på verdens førende uddannelsesinstitutioner

For at sikre kendskab og flere og dygtigere sociale iværksættere har flere lande fokus på socialt entreprenørskab i uddannelsessystemet. Formålet er typisk at sikre kompetencerne indenfor socialt iværksætteri og dermed understøtte etablering, udvikling og drift af velfungerende socialøkonomiske virksomheder.

Udvalget har foretaget en undersøgelse af, hvilke type af aktiviteter de førende universiteter og business schools i verden tilbyder indenfor socialt entreprenørskab. Der findes flere forskellige lister, der rangordner verdens bedste universiteter og business schools. Her er udvalgt en af de mest kendte. I forlængelse deraf er der udarbejdet en samlet oversigt over dette. Det er vigtigt at understrege, at der er tale om de 20 højest rangerende universiteter og business schools i verden, og ikke de uddannelsesinstitutioner med mest fokus på socialt entreprenørskab. Undersøgelsen bygger på offentligt tilgængelig information og er foretaget med en vurdering af relevans. Endelig er der lagt vægt på større initiativer på institutionerne.

Af de 20 højest rangerede universiteter i verden, ifølge QS World University Ranking 2012, har størstedelen aktiviteter relateret til socialt entreprenørskab. Tre universiteter på listen har et center for socialt entreprenørskab, mens 11 udbyder en form for undervisning eller kursus i socialt entreprenørskab. Seks universiteter afholder konkurrencer for de studerende, mens fem universiteter har studenter-klubber, der er baseret på socialt entreprenørskab. Der er tre universiteter, som ikke har nogen aktiviteter relateret til socialt entreprenørskab.

Af de 20 højest rangerede "business schools", ifølge Financial Times, er der endnu større fokus på socialt entreprenørskab. Ni business schools på listen har centre med fokus på socialt entreprenørskab, og 18 tilbyder undervisning eller kurser i socialt entreprenørskab. 12 business schools afholder konkurrencer for sociale iværksættere, og ni har studenter-drevne klubber med fokus på socialt entreprenørskab. Der er to business schools, som ikke har aktiviteter relateret til socialt entreprenørskab.

Der er desuden en stor del af de førende universiteter og business schools, som afholder konferencer og workshops omkring socialøkonomi og socialt entreprenørskab, både for studerende og eksterne interessenter. Derudover tilbyder især de førende business schools en række andre aktiviteter, som skal fremme interessen for socialt entreprenørskab hos de studerende. Det er eksempelvis praktikker, finansielle støtteordninger, rådgivning, mentorordninger, karriereguides og forskellige former for samarbejde med socialøkonomiske virksomheder.

Tabel 2: Aktiviteter indenfor socialt entreprenørskab på verdens 20 førende universiteter ifølge QS World University Ranking 2012

Universitet	Center	Kurser	Konkurrencer	Klubber	Andet
1. Massachusetts Institute of Technology (MIT)			X		X
2. University of Cambridge					
3. Harvard University			X		X
4. UCL University College London		X	X		X
5. University of Oxford					X
6. Imperial College London					
7. Yale University				X	
8. The University of Chicago		X	X		
9. Princeton University		X		X	X
10. California Institute of Technology		X			
11. Columbia University					
12. University of Pennsylvania	X				X
13. Swiss federal Institute for Technology Zurich		X			
14. Cornell University	X	X	X	X	
15. Stanford University		X			
16. Johns Hopkins University		X		X	
17. University of Michigan	X	X	X	X	X
18. McGill University		X			
19. University of Toronto		X			
20. Duke University					X

Tabel 3: Aktiviteter indenfor socialt entreprenørskab på verdens 20 førende business schools ifølge Financial Times opgørelse for 2012

Business School	Center	Kurser	Konkurrencer	Klubber	Andet
1. Stanford Graduate School of Business	X	X		X	X
2. Harvard Business School	X	X	X	X	X
3. University of Pennsylvania: Wharton	X	X		X	X
4. London Business School		X	X		
5. Columbia Business School		X	X		X
6. INSEAD – The Business School of the World	X	X		X	X
7. MIT Sloan School of Management (Massachusetts Institute of Technology)		X	X	X	X
8. IE (Instituto de Empresa) Business School		X			X
9. IESE (Instituto de Estudios Superiores de la Empresa) Business School		X	X		X
10. Hong Kong UST Business School					
11. Indian Institute of Management, Ahmedabad					
12. University of Chicago: Booth school of Business	X	X	X		
13. IMD (institute for management development)		X			X
14. University of California at Berkeley: Haas School of Business	X	X	X	X	X
15. Duke University: Fuqua School of Business	X	X	X		X
16. Northwestern University: Kellogg School of Management		X	X	X	X
17. New York University: Stern School of Business		X	X	X	X
18. HEC (Heutes etudes commerciales) Paris	X	X			
19. Dartmouth College: Tuck School of Business	X	X	X		
20. Indian School of Business		X	X	X	X

UDVALGET FOR
**socialøkonomiske
virksomheder**
